

CZU:811.135.1

<https://doi.org/10.52505/llf.2024.1.05>

METAFORA TERMINOLOGICĂ: ONTOLOGIE, GNOSEOLOGIE, DEONTOLOGIE

Eugenia MINCU

Doctor habilitat în filologie

Institutul de Filologie Română „B. P.-Hasdeu” al USM

E-mail: jana_mincu@yahoo.fr

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3774-2599>

TERMINOLOGICAL METAPHOR: ONTOLOGY, GNOSEOLOGY, DEONTOLOGY

Abstract

The communion between man and the universe is a benchmark for meditation on existential values, reflecting human complexity: body, soul, and spirit. Metaphor, present in all fields, indicates intellectual performance, being a distinct characteristic of the human spirit. Terminological metaphor, a relatively new concept, transfers meaning from a concrete domain to an abstract one, based on analogy (association) and conceptual differences. Researchers identify the cognitive and structural functions of conceptual metaphor. In the language system, metaphors impose their own conceptual models, providing terms with functional capacity. Metaphorization is a universal cognitive phenomenon. The article proposes to approach terminological metaphor from ontological, epistemological, and deontological perspectives in elucidating the phenomenon of specialized metaphorization, using as benchmarks loan terms from modern languages of scholarly formation, Greek and Latin.

Keywords: terminological metaphor, metaphorization, demetaphorization, ontology, epistemology, deontology.

Rezumat

Comuniunea om-univers este un reper de meditație asupra valorilor existențiale, reflectând complexitatea umană: corp, suflet, spirit. Metafora, prezentă în toate domeniile, indică performanța intelectuală, fiind o caracteristică distinctă a spiritului uman. Metafora terminologică, un concept relativ nou, transferă sensul de la un domeniu concret la unul abstract, bazându-se pe analogie (asociere) și diferențe conceptuale. Cercetătorii identifică funcțiile cognitive și structurale ale metaforei conceptuale. În sistemul limbii, metaforele își impun propriile modele conceptuale, oferind termenilor capacitate funcțională.

Metaforizarea este un fenomen cognitiv universal. Articolul propune abordarea metaforei terminologice din perspective ontologică, gnoseologică și deontologică, elucidând fenomenul de metaforizare specializată, având drept reper termeni-împrumuturi din limbile moderne, de formare savantă, greacă și latină.

Cuvinte-cheie: metaforă terminologică, metaforizare, demetaforizare, ontologie, gnoseologie, deontologie.

Introducere. Gândirea metaforică este o trăsătură distinctivă a spiritului uman, complex și profund. Gândirea metaforică este un mecanism prin care percepem, înțelegem și interpretăm realitatea. Conceptele abstracte sunt interpretate prin asocierea acestora cu experiențe concrete și familiare. Gândirea metaforică stimulează creativitatea, provocându-ne să vedem lucrurile din perspective noi, și implică două mecanisme principale: analogia și asocierea. Prin analogie, identificăm similitudini între două domenii diferite, transferând sensul și înțelesul de la unul la celălalt. Prin asociere, legăm idei și experiențe pentru a forma noi înțelesuri.

Metafora terminologică este un concept relativ nou. Metafora terminologică implică transferul de sens de la un domeniu-sursă (de obicei, concret sau bine cunoscut) la un domeniu-țintă (adesea abstract), transfer semantic care are la bază analogia (asocierea), dar și diferențele la nivel de concept.

Cercetătorii în domeniu delimitează: metafora conceptuală, desemnând două funcții ale acesteia: funcția cognitivă și funcția structurală.

Analogia și asocierea între diverse categorii conceptuale stau la baza metaforelor cognitive. Nomenațiile metaforice se ajustează la sistemul terminologic medical și, concomitent, „impun propriul sistem axat pe modele metaforice conceptuale” (Arutyunova 1990, p. 15), oferind termenilor capacitate funcțională. Așadar, metafora este una dintre cele mai uzuale modalități de a modela realitatea, iar metaforizarea este un fenomen cognitiv, care implică mecanisme gnoseologice universale la nivel conceptual.

În acest articol, propunem abordarea conceptului *metaforă terminologică* din perspectivele ontologică, gnoseologică, deontologică, considerându-le eficiente în procesul de elucidare a fenomenului de metaforizare specializată.

Dimensiunea ontologică sau „ființa metaforei”. Termenul *ontologie* (< gr. *on, ontos* „a fi, ființă” + < gr. *logos* „cuvânt, știință, studiu”) desemnează „esența ființei”, „ființa în ceea ce există” sau „existența ființei și a lucrurilor”.

Cuvântul *metaforă* s-a format de la grecescul *metapherein* „a transfera, a schimba”, adică „a folosi un cuvânt cu un sens ciudat”), acesta, la rândul său, creat prin îmbinarea cuvintelor savante < gr. *meta* „de sus, prin, peste, printre” și < gr. *pherein* „a trece, a purta, a duce” (de la < gr. *pher* „a purta”). Latinizat,

cuvântul *metaphora*, *ae, f* are sensul „transfer, sens figurat”. Literalmente, termenul *metaforă* se traduce „a purta peste, a duce dincolo”.

August Scriban, în lucrarea sa, *Dicționarul Limbiî Românești (etimologii, înțelesuri, exemple, citațiuni)* [...] (Iași, 1939), explică termenul *metaforă* drept „comparațiune prescurtată, figură prin care se transportă o vorbă din înțelesu propriu în cel figurat, ca: lumina învățăturii, floarea etății” (*ibidem*, p. 801), incluzând acest cuvânt în relația de sinonimie cu „imagine – figură, metaforă prin care faci mai vii ideile, dând obiectului o formă mai sensibilă” (*ibidem*, p. 618), „prefacere – transformare, metamorfoză” (*ibidem*, p. 1034) și cu „zămisleșc – cugetare [...] printr-o rară metaforă de la abstract la concret [...]” (*ibidem*, p. 1427).

În lucrarea sa, *Retorica*, Aristotel definește *metafora* drept „transfer al unui nume de la un lucru la altul, fără ca aceasta să se întâmple în virtutea unei similitudini” (Aristotel 2017, pp. 22-23). Cercetătorii delimitează trei etape în procesul de metaforizare a unui cuvânt (Lapinya 1988, p. 134-136): etapa I – selectarea cuvântului (limba comună/termen dintr-un domeniu de activitate), în funcție de anumite criterii translingvistice – a) context empiric; funcție comună a două obiecte eterogene etc.); b) identitatea/coreferința; c) trăsături distinctive etc.); etapa a II-a – conceptualizarea, cuvântul-sursă (de la care se transpoziționează semnificația) reprezintă „un model” de cunoaștere a noțiunii-receptoare; etapa a III-a – fixarea unității nominative (separarea semantică). Unitatea nominativă nouă deține o „valoare” nominativă independentă (o nouă definiție), obține statutul de termen și se integrează în sistemul funcțional terminologic.

Un alt mecanism de formare a metaforei terminologice este cel propus de către cercetătorul Christophe Roche (2005, p. 51) – „modelarea” terminologiei (metafora, parte integrantă a terminologiei), având drept reper schema *vox* → *concept* → *res* (sonoritate → concept → „lucru” (specializat)).

Astfel, în formarea metaforei specializate, se disting: nivelul 1. Limba uzuală sau limba utilizatorilor (limbă/vorbitor); nivelul 2. Limba intelectuală raportată la cunoștințele specializate „intelectuale” universale (principiul gnoseologic); nivelul 3. Limbajul reprezentărilor sau conceptualizarea cunoștințelor.

Unii cercetători fac distincție între termenii *nominație* și *denominație* (Petit 2009, p. 48). Termenul *nominație* implică o analiză la nivel semantico-discursiv și creează emergența unei noi denominații, termenul *denominație* presupune complexul de fenomene ale actului denominativ; „condițiile” de creare a unui nou semn lingvistic într-o „nouă dimensiune cognitivă” (Eugeniu Wüster, *apud* Pichot 2001, p. 37). În mecanismul de creare a neonomului (denominații noi), fenomenul metaforizării (denominația indirectă) este omniprezent.

Rita Temmerman (2000), în reflectarea procesului de (de)nominație, propune analiza lingvistico-cognitivă. Această metodă de analiză permite a releva unitatea limbă – efort de cunoaștere – nominație.

Dimensiunea gnoseologică sau (re)cunoașterea realității presupune „cunoașterea lucrurilor și felul cum le percepem” și este în opoziție cu dimensiunea ontologică, care face referire la „lucrurile în sine”. *Gnoseologia* (< gr. *gnosis* „cunoaștere + < gr. *logos* „cuvânt, știință, teorie”) are în vizor cunoașterea umană, în general, care presupune (re)cunoașterea și (de)nomenația „lucrurilor”.

Așadar, funcția gnoseologică a metaforei terminologice se referă la rolul pe care metafora îl deține în procesul de cunoaștere și de înțelegere a realității. Metafora terminologică este o formă specializată de metaforă, utilizată în limbajul specializat (aici, medical), pentru a exprima concepte complexe sau abstracte prin intermediul unor imagini tangibile. Metafora terminologică are drept obiective: facilitarea procesului de înțelegere (conceptele complexe sau abstracte sunt explicate prin asociere de imagini cunoscute); cunoașterea continuă (dezvoltă creativitatea și gândirea metaforică în explicarea de analogii dintre fenomene aparent diferite); sistematizarea „lucrurilor” specializate (cunoașterea „lucrurilor” prin intermediul unui sistem conceptual), obiective care asigură transferul intra/interdomenial de cunoștințe specializate, formând metafora intradisCIPLINARĂ, o „rețea” de cunoștințe. De altfel, termenul *rețea* (utilizat pe larg în diverse domenii de activitate, inclusiv în medicină, are la bază latinescul *retalla* din rădăcina *rete* „plasă” un cuvânt de origine incertă, probabil preluat din limba lituaniană – *rėtis* „sită”). În limba latină, deține sensurile: „pânză de păianjen (sens primar); ulterior, „plasă de pescuit”, „plasă de vânătoare”. Deja în limba latină, cuvântul *rețea* avea utilizare metaforică, desemnând „relații sau conexiuni, în realitățile sociale”.

Dimensiunea deontologică și conceptualizarea „lucrurilor”

Conceptele *bine (util)* și *frumos* sunt categorii fundamentale în (de)nomenația metaforică. Lingvistul Vasile Bahnaru (1988, p. 72) distinge „metasemia implicativă de natură estetică” (relația imagine poetică și ideea mesajului) și „metasemia implicativă de natură denominativă” (relația semn și realitate lingvistică), care, de altfel, formează chintesența metaforei terminologice.

Astfel, esteticul (frumosul) este oglinda subiectivă a frumuseții și a sensibilității omenescului, iar utilul (binele) este sinteza intelectuală a experienței umane. Ambele relevă capacitatea omului de a evidenția frumusețea, profunzimea, dar și utilitatea lucrurilor firești sau a experiențelor cotidiene.

În (de)nomenația „lucrurilor” de specialitate, metafora este un instrument lingvistic, susceptibil de a dezvolta limbajul specializat prin asocierea și prin transpunerea unor concepte.

Abordarea metaforei terminologice prin prisma acestor trei dimensiuni asigură noi deschideri în înțelegerea, explicarea fenomenelor de (de)nomenație metaforică, prezente în limbajul specializat.

Istoria și cultura își formează metafora proprie. În Grecia Antică, prevala metafora endocentrică: cunoașterea de sine, raportată la microuniversul patriei.

În cultura romană predomina metafora exocentrică, dictată de dorința de cunoaștere a noului prin cotoșirea de noi teritorii. Creștinismul a generat metafora „religioasă”, axată pe „esența” omului între fizic și suflet, preluând subiecte biblice etc. În Evul Mediu, ia naștere metafora „scăriței”, reflectare ierarhică a societății; mai târziu, metafora poetică, bazată pe ideea *Lumea este un teatru* (Shakespeare). Perioada renescentistă creează metafora „rațională” (mecanică sau de laborator) ca posibilitate de raționament.

În continuare ne propunem să ilustrăm interferența acestor dimensiuni prin intermediul termenilor-metafore, împrumuturi din limbile moderne, formați în baza cuvintelor savante, din limbile greacă și latină.

Acești termeni-metaforă sunt considerați metafore inițiale «*effacées*» (Lakoff, Johnson 2003, p. 3, p. 112-113), totalmente neutralizate, în care sugestia metaforică, preluată din limba de origine (greacă sau latină) este estompată. Împrumuturile lexicale (științifice), la nivel de diferite limbi, moderne, sunt supuse procesului de demetaforizare.

Astfel, neologismele terminologice reflectă două procese distincte din punct de vedere cronologic: a) metaforizarea realizată în momentul de formare a unei terminologii (traduceri din limbile greacă și latină → termen științific → metaforă); și b) demetaforizarea termenului în limbajele epocii moderne (metaforă greco-latină → termen științific).

Frumosul și utilul (antic) și metafora terminologică

1. Termenul *claviculă* s-a format în baza cuvântului latinesc *clavis*, *is, f*, „cheie”. Este aproape imposibil de a distinge în limba română sensul primar și accepțiile metaforice ale termenilor medicali.

În limba latină, acest cuvânt avea o utilizare polisemantică: „cheie”; „cheie improvizată”; parte componentă a expresiilor: „a lua cheile de la soție” – „divorț”; „a sta sub cheie” – „a fi închis” etc.; „zăvor, șurub”; „cârlig”. *Clavicula*, *ae, f* „cheiță” este diminutivul cuvântului *clavis* „cheie”, care mai deținea și sensurile: „dop”, „musteața viței-de-vie”. Termenul este pentru prima dată utilizat în muzică, semnificând „cheiță muzicală”.

Actualmente, termenul *claviculă* desemnează „fiecare dintre cele două oase anterioare ale centurii scapulare care (la mamifere) se articulează cu sternul și cu omoplatul” – biomedicină (Mincu, Macovei, Rotari, Negru 2023, pp. 64-65).

2. Latinescul *fibula*, *ae, f* avea sensul „broșă”, „agrafă (ornamentală) de metal, folosită în Antichitate pentru a încheia un veșmânt” sau „inel purtat de actorii și atleții romani”, iar *peroneus*, *i, m* – „partea care fixa broșa, agrafa, inelul”.

Actualmente, în terminologia medicală, termenul *fibulă* are sens „os lung și subțire, situat între genunchi și gleznă”, numit și *peroneu* (Rusu 2010, p. 30), iar adjectivul *peronial* (împrumut din limba engleză) sau *peronier* (împrumut din limba franceză) indică localizarea mușchilor „care leagă peroneul de metatarsiene”.

Broșele, agrafele, podoabe ale femeilor în Grecia Antică, erau numite *fibula*, iar partea de agățat – *pironeus*; ambii termeni sunt prezenți în terminologia anatomică. Osul *peroneu* a fost numit astfel, deoarece seamănă cu o închizătoare sub formă de ac de siguranță.

3. Lexemul *caliciu* este un împrumut din limba franceză – *calice*. Termenul *caliciu* are o etimologie complexă, sub influențele limbilor savante, greacă și latină; latinescul *calix*, *icis*, *m* înseamnă „cupă, pahar, bol de sticlă, oală, boboc de floare”, probabil înrudit cu grecescul *kylix* „pocal, pocal de băut, pocal (=oală) de floare” din verbul *kaluptein* „a ascunde”. În limba latină, termenul *calix*, *icis*, *m* deține sensurile: „cupă adâncă”, „cupă, pahar”, „oală de bucătărie”, „vin”, „cupă anatomică” (*calix renalis* – cupă renală) (Dvoretzkyi 1976, p. 820).

Caliciu este un termen care se referă la un recipient, în special unul folosit pentru băuturi, cum ar fi paharul sau ulciorul. Este un cuvânt cu o încărcătură simbolică puternică, având conotații religioase; denumește vasele pentru servirea vinului, în ritualurile religioase.

Nu se cunoaște exact când pentru prima dată este utilizat cuvântul *caliciu*, dar se presupune că în perioada Evului Mediu, perioadă în care limba latină este limba predominantă în domeniul religios. Cea mai veche utilizare cunoscută a substantivului *caliciu* este cea de la sfârșitul anilor 1600 d.H. Cele mai vechi dovezi pentru *caliciu* datează începând cu 1693 d.H. (*Philosophical Transactions*).

Actualmente, termenul *caliciu* desemnează: „învelișul extern al florilor, alcătuit din sepale libere sau unite” – botanică; „vas liturgic de forma unei cupe; potir” – religie; „zonă a rinichiului prin care urina se scurge în bazinet” – medicină, anatomie.

Mitologia antică și metafora terminologică

1. Termenul *dafin* s-a format de la numele frumoasei fiice a zeului râurilor *Peneu*, *Daphne* (< gr. *daphne*, *es*, *f* „laur”) (Melnic 2000, p. 38) care, conform legendei, urmărită de Appolo, se aruncă în apă, fiind acoperită cu ramuri, iar din frumusețea ei apar frunze verzi de laur (dafin).

În alte legende mitice, Daphne este una dintre cele mai frumoase nimfe, o driadă numită și nimfă de copac, care și-a regăsit în ființa pădurii. Appolo se îndrăgostește de Daphne ca urmare a unei glume răutăcioase a lui Eros. Dragostea celui mai frumos dintre zei nu se bucură de reciprocitate. Nimfa își imploră părintele să-i schimbe aspectul; corpul ei se acoperă cu scoarță, brațele sunt transformate în ramuri, părul – în frunziș. Așa a luat naștere laurul, veșnic verde, iar Appolo, în memoria primei sale iubiri, a început să poarte o coroană de dafin. Pentru poeți, Daphne semnifică „palida lumină a aurorei, care se pierde în lumina dimineții”.

În Antichitate, *laurul*, arborele veșnic verde (< lat. *laus* „onoare, laudă”), era simbolul slavei, al biruinței, al măririi.

În limba română, cuvântul dafin are următoarele sensuri: „mic arbore din sudul Europei, cu frunze persistente lucioase și aromatice și cu fructe ovale; laur

(< lat. *laurus* < gr. *lauros*; *Laurus nobilis*)” – botanică; „frunzele uscate ale acestui arbore, folosite drept condiment” – industria alimentară; „frunze care împodobeau în Antichitate învingătorii” – istoria antică; cu sens figurat, „glorie, succes” – vocabular general.

2. Termenul *laureat* este un împrumut din limba franceză *lauréat* din latinescul *laureātus*, *a, um* „încununat cu lauri”, format din < lat. *laurus*, *i, m* „dafin, laur” și < lat. *ātus*, *a, um* „sufix care indică statutul, calitatea” (Dvoretzkiy 1976, p. 582).

În limba latină, adjectivul *laureus*, *a, um* „de dafin” este un derivat al substantivului *laurea*, *ae, f* „copac de dafin”.

În Roma Antică, cununa de laur era un simbol al victoriei și al excelenței.

Inițial, termenul *laureat* se referea la o persoană apreciată prin dreptul de a purta cununa de lauri pe cap – învingător al unei competiții sau al unei lupte. Ulterior, sensul se extinde, acesta raportându-se la oricare persoană care a atins realizări notabile în diverse domenii (literatură, artă, știință, politică, artă militară).

Astfel, în Antichitate, lexemul *laureat* este o recunoaștere și o onoare acordată câștigătorilor de competiții, dar și personalităților marcante din diferite domenii de activitate.

La sfârșitul secolului al XIV-lea d.H., cuvântul *laureat* înseamnă o distincție poetică. Unele surse atestă cuvântul în lucrările scrise în limba engleză, semnate de: Geoffrey Chaucer (1395 d. H.), cu referire la Esop; Fraunceys Petrak (începutul secolului al XV-lea), cu referire la Petrarh. Alte surse îl prezintă în calitate de prim autor al cuvântului *laureat*, în accepție modernă, pe poetul englez John Dryden. În lucrarea sa, publicată în 1683 la Londra, acesta folosește cuvântul *laureat* cu trimitere la o personalitate distinsă din domeniul literaturii. Menționăm utilizarea metaforică a cuvântului *laureat*.

Termenul *laureat* este folosit pentru a descrie o persoană onorată pentru excelența manifestată într-un domeniu specializat. Acesta poate fi utilizat în contexte de tipul: premii literare (*Premiul Nobel pentru Literatură*), premii artistice (*Laureatul Premiului Oscar*) sau în alte contexte, pentru a desemna o persoană care a obținut recunoaștere națională/internațională.

Actualmente, termenul *laureat* desemnează o „persoană încununată cu lauri” – istoria antică; „persoană, colectiv etc. care a obținut un premiu acordat ca recunoaștere oficială, pentru merite remarcabile în domeniul științei, al literaturii, al artei etc.” – științe socio-umanistice, arte; „persoană, colectiv care a obținut un trofeu la un festival” – domeniul muzicii.

3. Cuvântul *dactil* s-a format de la latinescul *dactilus*, *i, m* < gr. *dactylos* „deget” „unitate de măsură; o lățime de un deget/un deget lățime”. Se consideră că dubletele < lat. *digitus*, *i, m* și < gr. *daktylos* au la origine expresiile *Dactyli Idaei*/*Digiti Idaei*, demonii muntelui Ida din mitologia antică. Dactilii, în număr de cinci, erau considerați ființe demonice, primii care au prelucrat fierul: *Kelimys* (de la „a topi”),

Damnameneus (de la „a îmblânzi”), *Akmon* (de la „nicovală”) etc. În secolul al XIV-lea, cuvântul *dactylus, i, m* desemna „picior metric”, termen utilizat în versificație; o silabă lungă, urmată de două silabe scurte – prin analogie cu cele trei articulații ale degetului. Alte sensuri ale cuvântului *dactylus, i, m*, în latină, erau: „fruct al curmalului”, „deget de la picioare”. În anul 1580, este atestat termenul *dactylicus, a, um* „dactilic”.

Dicționarul explică termenul în felul următor: „(despre versuri) care cuprinde și dactili. Versuri dactilice; metru dactilic = sistem de versificație a cărui structură are la bază *dactilul* „unitate ritmică a versului”.

Totuși, în terminologia medicală, cuvântul, în calitate de element de compunere, își menține sensul „deget”; termenul medical *arahnodactilie* este compus din două elemente: *arachno-* (< gr. *arachne* „păianjen”) și *-dactilie* (< gr. *dactilus* + < gr. *dactylos* „deget”), și are sensul „malformație în care omul are degetele lungi de la mâini și de la picioare” (ca la păianjen), o manifestare în sindromul Marfan, afecțiune ereditară a țesutului conjunctiv”.

4. În medicină, *átlas* desemnează prima vertebră cervicală, element anatomic al coloanei vertebrale, care susține capul. Termenul este pus în circulație în anul 1580.

S-a format având drept punct de reper mitologia greacă. Atlas este unul dintre titani, fiul lui Iapet și al Climenei. Inițiator al războiului dintre titani și zeii olimpici, este pedepsit, fiind osândit să poarte stâlpul cerului (sau al pământului) în spate.

Numele *Atlas* (< gr. *atla(n)s, antis, m* „purtător (al cerurilor)”) este format din elementul grecesc *a-* și rădăcina verbului *tlenai*, din *tele* „a purta, a ridica, a susține, a cântări”.

Ulterior, numele zeului Atlas denumește întregul lanț muntos din Africa de Vest – *Muntele Atlas*, considerat suport al cerului în cosmologia greacă. În secolul al XVI-lea, cartograful flamand Gerardus Mercator a publicat o colecție de hărți. Pe pagina de titlu a inserat o poză cu Atlas, acesta ducându-și povara pe umeri. Cartea a fost intitulată *Atlas*. Colecțiile ulterioare de hărți au inclus imagini similare și au ajuns să fie numite *atlase* (Mincu, Macovei, Rotari, Negru 2023, p. 127).

În limba română, cuvântul *atlas* este polisemantic. În calitate de nume propriu, are sensurile: „Titan prefăcut în munte și osândit a sprijini cerul pe umerii săi” – mitologie antică; „lanț de munți la nordul Africii (de unde denumirea *Ocean Atlantic*)” – geografie, limbaj general; în calitate de substantiv comun, „prima vertebră cervicală, care se articulează cu occipitalul și cu axisul” – anatomie, biomedicină; „colecție de hărți geografice, sistematizate după anumite criterii” – geografie, didactică; cu sens figurat, „atlas uman” – anatomie, biomedicină; „emisiune de radio sau televiziune care cuprinde noutăți culturale, informații culturale etc.” – televiziune și radio. Dicționarul explică paronimul *atláz* (variantea *atlás*, un împrumut din limba turcă) – „țesătură de mătase cu un sistem de împletire a firelor care îi dă un luciu și un desen special, pe o singură față” – industria textilă.

Concluzii. Perspectivile ontologică, gnoseologică și deontologică propun un cadru comprehensiv în elucidarea procesului de formare a metaforei specializate.

Din perspectiva ontologică, metafora terminologică este entitatea care, într-un cuvânt (re)modelează realitatea conceptuală a unui domeniu și creează relații și structuri conceptuale care ajută la organizarea cunoștințelor.

Perspectiva gnoseologică explorează metafora în procesele de cunoaștere și de înțelegere a „lucrurilor” specializate și favorizează transferul semantic, la nivel de concepte (concret/abstract prin creare de imagini mentale și structuri conceptuale accesibile), dezvoltând posibilități de utilizare interdisciplinare, translingvistice, interculturale. Aceasta analizează cum metaforele ajută la formarea conceptelor și la facilitarea învățării. Prin analogii și asocieri, metaforele permit transferul de înțelesuri de la domenii familiare la cele noi și abstracte, simplificând procesele cognitive.

Perspectiva deontologică, axată pe categoriile *util* și *frumos*, dezvoltă „creativitatea terminologică”, metafora devenind un „portal” ce facilitează descoperirea noilor reprezentări și redarea acestora în cuvinte.

Referințe bibliografice:

ARISTOTEL. *Retorica* (traducere de W. Rhys Roberts). Oxford: Oxford University Press, 2017.

ARUTYUNOVA, Nina = Арутюнова, Нина. *Метафора и дискурс*. În: *Теория метафоры*. Москва: Прогресс, 1990, c. 5-32.

BAHNARU, Vasile. *Mutații de sens: cauze, modalități, efecte*. Chișinău: Editura Știința, 1988.

DVORETSKIY, Iosyf. *Latinsko-russkiy slovar'*. Moskva: Izdatel'stvo Russkiy yazyk, 1976.

LAKOFF George; JOHNSON, Mark. *Metaphors We Live By*. Chicago: Ediția Paperback, University of Chicago Press, 2003.

LAPINYA, Edyta = Лапиня, Эдита. *Метафора в терминологии микроэлектроники*. În: *Метафора в языке и тексте*. Москва: Наука, 1988, c. 134-145.

MELNIC, Vasile. *Aspecte umaniste ale limbii latine*. Chișinău: Medicina, 2000.

MINCU, Eugenia, MACOVEI, Dorina, ROTARI, Natalia, NEGRU, Cristina. *Didactica metaforei. Mic dicționar român-englez de termeni-metaforă; cu ilustrații și etimologii* (coord.-Eugenia MINCU), Chișinău, Epigraf, 2023.

PETIT, Gérard. *La dénomination. Approches lexicologique et terminologique*. Paris: Peeters, 2009.

PICHON, Edouard *L'enrichissement lexical dans le français d'aujourd'hui*. Paris: Larousse, 1942.

ROCHE, Christophe. Terminologie et ontologie. În: *Langages*, 2005/1, nr. 157, pp. 48-62. https://www.academia.edu/85269625/Terminologie_et_ontologie

RUSU, Valeriu. *Dicționar medical, ediția a IV-a revizuită și adăugită*. București: Editura medicală, 2013.

SCRIBAN, Aăgust. *Dicționarul Limbiă Româneșă (etimologii, înțelesuri, exemple, citațiuni [...])*, Iași: Institutul de Arte Grafice „Presa Bună”, 1939.

TEMMERMAN, Rita. Une théorie réaliste de la terminologie: le sociocognitivism. În: *Cahiers du Rifal. Terminologies nouvelle. Terminologie et diversité culturelle*, 2000, nr. 21, pp. 138-150.

Surse electronice:

<https://www.oed.com/dictionary/>

<https://ashishkin.ru/wp-content/uploads/2019/03/Latinskii-->

<https://www.merriam-webster.com/dictionary/>

<https://dexonline.ro/definitie/>

<https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/>

<https://www.etymonline.com/>

Notă: Articol elaborat în cadrul subprogramului de cercetare 010301 „Perspective interdisciplinare asupra fenomenelor de confluență și de confruntare în domeniile lingvistic, literar și folcloric în spațiul basarabean ca limes civilizațional și frontieră geopolitică”, Institutul de Filologie „Bogdan Petriceicu-Hasdeu” al USM.